

Fra vandmølle til vaskeri, stålmøbler og glasfiber

Skrevet af Niels Nørgaard Nielsen på baggrund af en artikel 4. maj 1958 i Aalborg Stiftstidende, suppleret med erindringer fra nulevende Støvringborgere samt Arkivets arkivalier og fotos

Luftfoto 1954 af mølledam, friluftsbad og Støvring Vandmølle. Foto Støvring Kommune

I maj 1958 var der på døren til Støvring Vandmølle sat et papskilt, hvor på der stod "LUKKET på grund af salg". Det var for så vidt rigtigt, idet der ikke modtoges mere korn til formaling. Møllejer Jens Søndergaard holdt dog stadig gang i det gamle maskineri for at formale det sidst indleverede korn og stod ved de to gamle kværne for at kontrollere, at formalingen var sket tilfredsstillende. Ved

Stiftstidendes journalists besøg fortalte han om mølleriets historie, om den daglige drift og om beslutningen om at lukke for den gamle virksomhed.

Værket havde i forgangne tider bestået af en kornmølle og en stampemølle. I 1874 var stampemøllen blevet omdannet til et hammerværk, hvor der fremstilledes landbrugsredskaber af forskellig art i meget høj kvalitet. Hammerværket, kaldet "Støvring Hammerværk & Maskinfabrik", havde stor succes, og allerede i 1884 var værket blevet kraftigt udvidet, det gamle vandhjul erstattet af en turbine, og antallet af medarbejdere kom på et tidspunkt op på fjorten mand. Virksomheden var blandt de førende på området med salg til hele Nordjylland og endog til andre dele af landet.

Marinus Søndergaard, ungdomsbillede

Johanne Søndergaard, ungdomsbillede

Omkring 1916 købte Jens Søndergaards far Marinus Søndergaard (1881 – 1957) og hustru Johanne Søndergaard (1884 – 1857) hele virksomheden. Marinus havde lært smedehåndværket i Ellidshøj hos smed Gravesen. Da landbrugskrisen begyndte at kradsse for alvor i 1930'erne, lukkede han hammerværket, da han blev klar over, at landmændenes indkøb af nye red-

skaber for en rum tid ville blive stærkt begrænsede. Så hellere lukke butikken i tide. Driften af kornmøllen fortsatte, og Jens Søndergaard (født 1912) overtog driften af denne sammen med sin hustru Emmy Søndergaard (født 1921).

Jens Søndergaard, ungdomsbillede

Flere og flere landmænd anskaffede sig, da de i 1930'erne og 1940'erne fik indlagt vekselstrøm, selv kværne på deres ejendomme, så de selv kunne forarbejde deres korn til foder. Derfor var der færre og færre, der benyttede Støvring Vandmølle, og i 1958 var der så få tilbage, at Jens Søndergaard besluttede at lukke virksomheden og sætte den til salg.

Det hele var nu et ret mistrøstigt syn, der kunne ses denne dag i 1958. Taget på det gamle hammerværk fra 1884 var utæt, og der, hvor vandet var ledet ind fra dammen for at afgive kraft, fandtes nu kun et stort hul i kampestensmuren. Tilbage stod også fire sodsværtede esser som triste minder om, at der engang havde udfoldet sig et virksomt liv i de gamle bygninger.

Jens Søndergaard fortalte til avisen blandt andet:

"Mølleriet har eksisteret siden 1742. Det var dengang, ejeren som afgift for otte tdr. land skulle betale to tønder kartofler årligt i kirketiende. De øvrige virksomheder hørte i sidste halvdel af det 18. århundrede under Buderupholm. I 1908 blev det sidste landbrug solgt fra vandmøllen og lagt under Brunagergård, som min bedstefar ejede".

Avisens rapporter fortsatte:

"Midt i møllen står regnskabspulten med en opslået notesbog. Den unge Søndergaard har haft kunder til det sidste, selv om han finder, at fjerkræavl er en bedre økonomisk forretning. Møllerkarlens værelse er for længst omdannet til rugeri.

På støvede bjælker er skrevet tidspunkter for modtagelse af årets første korn: 9. august 1939 Niels Hansen, Annerup, 31. juli 1928 Jens Pedersen, Buderupholm, og så videre ... Jens Søndergaard husker hver enkelt af kunderne og føler et stik i hjertet ved tanken om, at mølleriet snart er forbi. Han indrømmer, at han har haft mange gode stunder her og indånder med velbehag den søde duft af mel. "Der er stor forskel på korn", siger han. "Intet duftede så dejligt som kærhavren fra Aage Larsen i Klepholm. Det skyldtes vandranunkler. Det var hårdt at være møller i gamle dage. Da skulle sækkene jo slæbes op på loftet. Nu har vi elevator, men jeg kan da stadig lægge en 200 pundes sæk på nakken og bære den", siger Jens Søndergaard. Det sidste trin på den gamle trappe fortæller tydeligt om fortids slæb. Her har både søn og far båret tusinder af sække.

Vandet strømmer dag og nat ind fra dammen for at styrte ned i skakten med turbinerne, der for år tilbage afløste de gamle vandhjul. Så længe som folk, der er født på egnen, kan mindes, har dammen set ud, som den gør i dag. Vandet kommer fra kilderne i Mastrup Bakker, og efter at have passeret møllen, løber det videre i en bæk til Lindborg Å.

Der er både ørreder og ål i dammen, og møllerfamilien får mindst en gang om ugen fisk af egen fangst til middag. For fire år siden blev der udsat en halv snes tusinde stykker ørredyngel, som nu er vokset til lækre 1½ pundes laks.

Det er et stykke af Støvrings samfundshistorie, der nu forsvinder. Snart vil kun gamle regnskabsbøger berette om vandmøllen og hammerværket. En hovedbog fra 1872 er senere benyttet som en arbejdets kalender, og der fortælles heri interessante ting fra tiden:

- 13. marts: Den sorte kov nærmest døren løbet.*
- 26. april: Lagt to høns.*
- 8. maj: "Thor" bidt Jørgen i låret.*
- 11. maj: Farvet garn til vadmøl og lagt en høne på andeæg.*
- 12. maj: Brygget øl.*
- 17. maj: Køerne ude for første gang.*

I familiens eje er også en geografi fra 1830. Det var den gang, Aalborg Stift havde 122.000 indbyggere og Aalborg Købstad 7.000. En tyk almanak fra 1888 vidner om en tid, da de fleste fik deres læselyst styret i denne årets bestseller og i Bibelen. Jens Søndergaards far havde dog interesse for at læse endnu mere. Han var en mand, der også havde forstand på penges værdi. En gang solgte han på Hjallerup Marked et spand heste for 2.300 kroner – og opførte et nyt stuehus på Brungagergård for pengene. En mand, han fulgtes med, fik også solgt to heste, men kom i kortspil med dårligt selskab på en kro og vendte hjem uden en øre på lommen.

Mange ældre på egnen vil i den kommende tid med vemod følge forvandlingen af det gamle mølleri – ikke mindst de, der var drenge, den gang et besøg på loftet over de knirkende kværne eller hammerværket med de glødende esser var som et ophold i eventyrets rige, hvor fantasien kunne få frit spil.

Meinhardt Nielsens Stålmøbelfabrik 1965 med den ufærdige tilbygning og Rekord Vask til højre. Foto: Kgl. Bibliotek

Som skrevet først i denne artikel, var det nu slut med mølleri, og hele herligheden blev sat til salg. Det blev murer Meinhardt Nielsen fra Hjallerup, der købte hele virksomheden inklusiv mølledammen. Jens og Emmy Søndergaard beholdt dog de to længst mod nord beliggende bygninger. Meinhardt Nielsen ombyggede og udvidede de bestående bygninger og påbegyndte en produktion af stålmøbler, først og fremmest til institutioner. For eksempel skolemøbler til Øster Hornum Skole. I 1965 påbegyndte han en større tilbygning. Dette byggeri gik dog i stå inden færdiggørelsen og stod ufærdigt i resten af hans tid. I 1977 flyttede Meinhardt Nielsen sin produktion til Vaarst.

Lars Buus Larsen fra Hæsum arbejdede på fabrikken, kaldet ”Meinhardt Nielsens Stålmøbel-fabrik” i en årrække og har fortalt om sin ansættelse:

”Det kom mig til gode, at jeg var god til at svejse, og derfor kom jeg til at arbejde nede ved Mainhardt i Støvring på Støvring Stålmøbelfabrik. Her blev der lavet stålmøbler, for eksempel kantineborde og skolemøbler. Jeg lavede for eksempel firs stole om dagen. Stålrammen er svejset sammen, og alt det sjov der med mekanikken blev jeg tvunget til som soldat at lære lige efter krigen. Fra fabrikken lavede vi blandt meget andet både stole og borde til forsamlingshuset i Øster Hornum. De stole og borde holdt i mange år. Meinhardt købte en større fabrik nede ved Vaarst, og der syntes jeg ikke, jeg ville flytte med, så jeg gik en tid og makkede med tingene herhjemme”.

Efter at Meinhardt Nielsen var fraflyttet bygningerne, overtog pr. 1. juli 1977 en glasfiber-virksomhed, ejet af Frede Madsen fra Godthåb og Kurt Kæsler fra Vinderup, bygningerne. Før de kunne komme i gang med produktionen, forestod et større arbejde med nyindretning og færdiggørelse af den tilbygning, Meinhardt Nielsen havde påbegyndt i 1965. Den havde siden da stået ufærdig uden tag eller isolering. Fra begyndelsen af september 1977 kom produktionen af Bella teltvogne og glasfiberjoller i gang. Foruden de to ejere blev der ansat syv medarbejdere til at forestå produktionen.

Det gik godt for virksomheden, for allerede i august 1978 kom antallet af medarbejdere op på 25, idet produktionen af glasfiberjoller og en lille sejlbåd for alvor tog fart, samtidig med at produktionen af teltvogne fortsatte med en produktion af i underkanten af 500 teltvogne til en salgspris af omkring 10.000 kroner om året. Produktionen af teltvogne foregik i vinterhalvåret, så vognene kunne leveres inden sommerferien til de elleve forhandlere landet over, der havde indgivet ordrer. I perioden fra først på sommeren til hen på efteråret opstod der et hul i ordrene, og her forsøgte virksomheden at fylde ud med andre produkter i glasfiber såsom brusekabiner og forme til støbning af diverse betonprodukter. Jollerne, man producerede, var af typen ”Nibenitten”. Formene til støbning var købt af Nibe Bådcenter, som fortsat skulle montere bådene og sælge dem.

Produktionen medførte, som folk, der husker virksomheden, siger i 2021 ”en forfærdelig grim lugt, når vinden var i den rigtige retning”. Problemet med dampe fra glasfiberproduktionen havde i fabrikkens første år også eksisteret inde på fabrikken de første år, men blev løst. Efter et par ejerskifte lukkede virksomheden i 2006 og bygningerne blev i 2009 revet ned.

Ørreddamme, ”Støvring Fiskeopdræt” etableret hvor mølledammen havde været. Foto fra Støvring Kommune

Den gamle mølledam blev i første omgang omdannet til ørreddamme, ejet af Knud Jøker, der også var indehaver af ørreddamme i Gravlev. Dammene blev nedlagt ca. 1968 og arealet efterhånden fyldt op og i en periode anvendt som et firmas oplagringsplads. I 1981 blev der på området anlagt tennisbaner.

I 1987 havde tennisklubben fået fire baner og glasfiberfabrikken havde fået tag over tilbygningen. Foto fra Støvring Kommune

Det var Støvring Tennisklub, der nu fire år efter dannelsen kunne spille udendørs på egne baner i stedet for kun indendørs eller på andre klubbers baner. Det var en tydeligt stolt formand for klubben, Jens Harbo, der kunne byde velkommen til indvielsen af banerne i juni 1981. De to baner var finansieret ved et kommunalt tilskud på 100.000 kroner, et rentefrit lån på 20.000 kroner fra Dansk Idrætsforbund samt 40.000 kroner

indsamlet blandt foreningens medlemmer. I begyndelsen havde man ingen klubfaciliteter udover en fire kvadratmeter stor skurvogn til opbevaring af det nødvendigste udstyr. I juli 1982 fik klubben for et mindre beløb lov at benytte omklædningsfaciliteterne på den nærliggende kommunale materielgård. Senere fik klubben eget klubhus og antallet af baner blev udvidet til fire.

Emmy og Jens Søndergaard boede i det lille hus til venstre, mens deres virksomhed "Rekord Vask" havde til huse i bygningen til højre. Foto: Kgl. Bibliotek

Som før skrevet beholdt Jens og Emmy Søndergaard de to længst mod nord beliggende bygninger. De boede i det, der også før havde været beboelse og indrettede "Rekord Vask" i den anden. Det skete i 1959, altså året efter lukningen af vandmøllen. "Rekord Vask" var en kæde

Emmy Søndergaard ved vaskemaskiner i "Rekord Vask"

af vaskerier, der fungerede i store dele af Danmark. Emmy vaskede til at begynde med i tre maskiner. Senere kom flere maskiner til og desuden tørremaskiner.

Også en rullestue kom til at høre til virksomheden. Emmy klarede arbejdet i vaskeriet, mens Jens hentede og bragte tøjet i en varevogn.

Vaskeriet lå lavt i forhold til Hobrovej, så man måtte gå adskillige trin ned for at komme til døren i den lille hvide bygning.

Der var næppe et barn i Støvring, som ikke vidste, at Jens foruden vasketøj altid havde et glas bolsjer i vognen. Der blev delt flittigt ud.

Vaskeriet lukkede 1981, og bygningerne blev revet ned 2009. Jens Søndergaard døde 1984, Emmy Søndergaard 2007. Parret er begravet på Støvring Kirkegård.

Der var næppe et barn i Støvring, som

Forsinkelsesbassin, hvor vandmøllen havde ligget

Området, hvor virksomhederne havde ligget, kom indtil 2021 til at henligge som et let sumpet grønt område.

Foranlediget af et større vejarbejde i forbindelse med opførelsen af Klep-holmbroen, blev der etableret et regnvandsbassin på området.